

gayeleri, okul düzeni ve öğretmenlik anlayışı gibi konulara dair geleneksel zihniyet şiddetle tenkit edilmektedir. 2. *Terbiye ve İman* (İstanbul 1330). 3. *İzmir Konferansları* (İzmir 1331). 4. *Elişlerinin Usûl-i Tedrîsi* (İstanbul 1331). 5. *Terbiye İlmi* (İstanbul 1332). 6. *J. J. Rousseau'nun Terbiye Felsefesi* (İstanbul 1341). 7. *Umumi Pedagoji* (İstanbul 1930). 8. *İctimai Mektep* (İstanbul 1932). Baltacıoğlu, pedagojik görüşlerini ortaya koyduğu bu eserinde geliştirdiği "şahsiyet pedagojisi" ve "üretim pedagojisi"ne dayalı bir "içtimaî mektep" modeli kurar. Şahsiyet pedagojisinde eğitimi bir teori olarak değil psikolojik ve sosyolojik verilere dayalı bir olgu olarak ele alır. Buna göre eğitimin gayesi ferdi sosyalleştirilmedir. Müellif eğitim olgusunu şu beş ana temele dayandırır: Kişilik ilkesi, ortam ilkesi, çalışma ilkesi, verim ilkesi, başlatma ilkesi. Baltacıoğlu bu ilkelere dayalı kendi eğitim anlayışını Batı'daki uygulamalardan daha da ileri görür. İçtimaî mektebin en başta gelen özellikleri üretim okulu ve demokratik okul olmasıdır. 9. *Toplu Tedris* (İstanbul 1938). Bu eserinde içtimaî mektep ilkelelerini ilkokul programına uygulamaktadır. 10. *Rüyamdaki Okullar* (İstanbul 1944). Aynı zamanda edebî bir deşer taşıyan bu eserde müellif içtimaî mektebin uygulama şekillerini rüyasında görmüş gibi anlatmaktadır. 11. *Pedagojide İhtilâl* (İstanbul 1964). Müellifin *İctimai Mektep* adlı eserindeki görüşlerinin toplu olarak yeniden gözden geçirildiği ve bazı noktalara açıklık getirildiği bir çalışmadır. Ayrıca bu eserde milliyet ve kültür teziyle pedagoji tezinin bir sentezi yapılmıştır.

Sosyolojiyle İlgili Eserleri: *Maarifte Bir Siyaset* (İstanbul 1335); *Sosyoloji* (İstanbul 1934); *Türk'e Doğru* (I-II, İstanbul 1942-1943); *Batı'ya Doğru* (İstanbul 1945); *Ziya Gökalp* (İstanbul 1966). **Sanata Dair Eserleri:** *Demokrasi ve Sanat* (İstanbul 1931); *Sanat* (İstanbul 1934); *Karagöz Tekniği ve Estetiği* (İstanbul 1942); *Türklerde Yazı Sanatı* (İstanbul 1958); *Türk Plastik Sanatları* (Ankara 1971). **Dini Eserleri:** *Din ve Hayat* (İstanbul 1334); *Kur'an* (meâl) (Ankara 1957); *Büyük Tefsir* (I. Kitap: *Allah Nedir*, Ankara 1961). **Felsefeye Dair Eserleri:** *Kalbin Gözü* (İstanbul 1338); *Felsefe* (İstanbul 1338). **Edebî Eserleri:** *İnanmak* (İstanbul 1939); *Akıl Taciri* (İstanbul 1940); *Dolap Beygiri* (İstanbul 1940); *Kafa Tamircisi* (İstanbul 1940); *Batak* (İstanbul 1943); *Yalnızlar* (İstanbul 1946).

İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun bunların dışında, aynı konularda ve çocuk ve gençlik meselelerine dair bir kısmı basılmamış birçok eseri daha vardır. Ayrıca çoğu kendi çıkardığı *Yeni Adam* dergisinde olmak üzere on beş kadar gazete ile kırka yakın dergide yüzlerce makalesi yayımlanmıştır (kitap ve makalelerinin tam listesiyle hakkında yazılanlar için bk. Tozlu, s. 211-275).

BİBLİYORGAFYA :

İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, *Sosyoloji*, İstanbul 1939, s. 318-319; a.mlf., *İctimai Mektep*, Ankara 1942, s. 182; a.mlf., *Pedagojide İhtilâl*, İstanbul 1964, s. 6, 27-28, 106; a.mlf., "Hayatım", *Yeni Adam*, sy. 142-360, İstanbul 1938-41; a.mlf., "Dine Doğru", *AÇİFD*, VI/1-4 (1957), s. 44-59; Sabri Kolçak, *İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu*, İzmir 1968; *T.B.M.M. Tutanak Dergisi*, XX, Ankara 1949, s. 278; Hasan Ali Koçer, *Türkiyede Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi*, İstanbul 1970, s. 201-202; Hilmi Ziya Ülken, *Türkiyede Çağdaş Düşünce Tarihi*, İstanbul 1966 (2. bs. 1979), s. 443-450; Behçet Necatigil, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, İstanbul 1980, s. 74; Necmettin Tozlu, *I. Hakkı Baltacıoğlu'nun Eğitim Sistemi Üzerine Bir Araştırma*, İstanbul 1989; Kemal Aytaç, "Baltacıoğlu'nun Eğitim Sisteminin Ana Gelişimi", *Yeni Adam*, sy. 921, İstanbul 1978, s. 4-8; a.mlf., "I. H. Baltacıoğlu'nun Hayatı ve Faaliyetleri", *Araştırma Dergisi*, sy. 11, Ankara 1979, s. 165-190; *TDEA*, I, 307-308; *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, İstanbul 1983, II, 627.

MEHMET FARUK BAYRAKTAR

BALTALİMANI MUAHEDESİ

16 Ağustos 1838 tarihinde yapılan
Osmanlı-İngiliz ticaret
muahedesi.

Muahedeyi Hazırlayan Sebepler. XIX. yüzyıl başlarında, kuruluş devirlerinden itibaren Avrupa devletlerine çeşitli tarihlere verilen ve "en çok müsaadeye mazhar millet" ibaresi dolayısıyla hemen bütün devletlerinkinde aynı şartlar bulunan **ahidnâme***ler yürürlükte olup hâricî gümrük resimlerinin esasları da bunlara göre düzenlenmişti. Bu resimlerin oranları başlangıçta her devlet için farklı iken XVIII. yüzyıldan itibaren imparatorluğun her yerinde ve bütün devletler için % 3 olarak tesbit edilmiş, gümrüklerde kolaylığı sağlamak üzere de her millet tüccarı için ayrı ayrı gümrük tarifeleri tanzim edilmeye başlanmıştı. Bu tarifelerin normal süresi on dört yıldır. Nitekim İngilizler'le 1806 tarifesinin yerine geçmek üzere 1820'de yapılan tarifinin müddeti 1834'te dolacağından yenilenmesi gerekiyordu. Ancak II. Mahmud devrinin ilk mühim değişikliği olan

yeniceriliğin kaldırılmasıyla yerine kurulan Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye'nin ihtiyaçlarını karşılamak ve 1820'den beri artan fiyatlar karşısında pek düşük kalan gümrük resimlerinin sebep olduğu hazine kaybını önlemek üzere yapılan bazı düzenlemeler dolayısıyla yabancı tüccardan fazladan alınmaya başlanan resimler, başta İngilizler olmak üzere Osmanlı ülkesinde ticaret yapan yabancıları rahatsız ediyordu. Bu resimler **ihtisab, resm-i mirî, kantariyye, ruhsatiyye, reftiyye, damga** gibi adlarla çeşitli mallardan değişik miktarlarda alınıyordu. Başta hububat olmak üzere öteden beri ihracı yasak olan bazı gıda ve sanayi ham maddelerinin memleket dışına gönderilmesine müsaade edilmesi halinde ruhsatiyye alınmaya başlanmış bulunmakla beraber bu tatbikat bütün mahsullerin serbestçe ihracı mânasına gelmiyordu. Diğer taraftan yine Asâkir-i Mansûre masraflarının görüldüğü **mu-kâtaat hazinesi***ne gelir temin etmek, aynı zamanda üreticinin aldatılmasını önlemek gayesiyle bazı mühim maddeler üzerine, 1828'den beri **yed-i vâhid*** denilen devlet tekeli konmuştu. Bu maddelerden ipek, zeytinyağı, hububat üzerine konanlar kısa zaman sonra kaldırılmakla beraber afyon üzerindeki devamı ve Mehmed Ali Paşa'nın Mısır, Suriye ve Girit'te tatbik ettiği yed-i vâhidler bu maddelerden büyük kârlar sağlayan tüccarı tedirgin etti ve Osmanlı Devleti 1820 tarifesinin yenilenmesini istediğinde ustaca bir manevra ile tarife müzakereleri bir muahede müzakeresi şekline sokuldu. Dört yıl süren müzakereler sonunda İngilizler, Osmanlı direnişinin kırılması için son çare olarak yed-i vâhidin kaldırılması kabul edildiği takdirde bir Osmanlı vilâyeti olması dolayısıyla bunun Mısır'da da tatbik edileceği, böylece ordu ve donanmasının ihtiyacını sağladığı gelir yok olunca, Mehmed Ali Paşa'nın artık Osmanlı Devleti'ne baş kaldıramayacağı görüşünü ortaya attılar. Türk tarafında Hariciye Nâzırı Mustafa Reşid Paşa, Başvekâlet Muavini Kâni Bey ve Hariciye Müsteşarı Nûri Efendi, İngiltere tarafından Sir Henry Lytton Bulwer ve Başkonsolos Cartwright tarafından Reşid Paşa'nın Baltalimanı'ndaki yalısında gizli olarak yapılan müzakerelerde görülen yumuşama sonunda 16 Ağustos 1838 Baltalimanı Muahedesi imzalandı.

Muahedenin Tahlili. 8 Ekim'de Kraliçe Victoria, kasım başlarında da Sultan II. Mahmud tarafından tasdik edilen mu-

ahede iki kısımdan meydana geliyor. Yedi maddeden ibaret birinci kısmın ilk maddesi, daha önce verilen ahidnâmelerin bu muahedeyeyle değiştirilmesini maddelerinin aynen yürürlükte bulunduğu ve diğer devletlere verilmiş veya verilecek hakların İngilizler için de geçerli olacağına dairdi. İkinci madde Osmanlı iktisadî hayatı bakımından son derecede önemli bazı hususları ihtiva etmekteydi. Osmanlı topraklarında öteden beri uygulanan ihraç yasakları tamamen kaldırılıyor, yabancı tüccar her istediği malı satın alma imkânını kazanıyordu. Gerek ziraî mahsuller gerekse diğer eşya üzerine konan yed-i vâhid usulü ile şimdiki kadar satın alınan malların bir yerden başka bir yere nakli için alınması gereken *tezkire**ler tamamen kaldırılıyor, bu hususların aksine hareket eden Osmanlı memurlarının şiddetle cezalandırılacakları ve bundan dolayı zarara uğrayacak İngiliz tüccarının zararının da tazmin edileceği garanti ediliyordu. Üçüncü madde bir bakıma 1809 Kal'a-i Sultânîyye Muahedesi'nin iç ticaretle ilgili maddesinin tekrarı veya geliştirilmiş şekli idi. İngiliz tüccarı, Osmanlı mahsullerini yerli tüccar gibi alıp satma ve yerli tüccar içinde de en imtiyazlı olanla aynı statüde resim ödeme hakkına sahip oluyordu. İngiliz tüccarının ihraç ettiği Osmanlı mahsullerinden alınacak resimler dördüncü madde ile tesbit edilmişti. Aslında hâricî gümrük

resimleri (ihracat-ithalât) oranlarında bir değişiklik yapılmamıştı. Bu resimler eskisi gibi % 3 olarak alınmakta devam edecekti. Fakat 1826'dan beri çeşitli adlarla alınmakta olan resimler kaldırılıyor ve hepsinin yerine geçmek üzere % 9 oranında tek bir resim konuyordu. Bu resim, malı yerli veya yabancı tüccardan hangisi memleket dahilinden iskele şehrine getirirse ondan alınacaktı. Yani İngiliz tüccarı malı iskelede satın aldığı takdirde sadece % 3 resim ödeyecekti. Beşinci madde Boğazlar'dan geçecek gemilere verilecek "izn-i seffine"lerin süratle verileceğine, Altıncı madde ise bu muahedenin Asya ve Afrika'daki bütün Osmanlı ülkeleri ve Mısır'da tatbik edileceğine dairdi. Yedinci maddede, yapılacak tarifenin yedi yıl süreyle yürürlükte kalacağı, müddetin bitiminde taraflardan birinin müracaatı üzerine yenileneceği, aksi halde süresinin yedi yıl daha uzayacağı, muahede tasdiknâmelerinin dört ay içinde teatî edilip 1 Mart 1839'dan itibaren yürürlüğe gireceği belirtiliyordu.

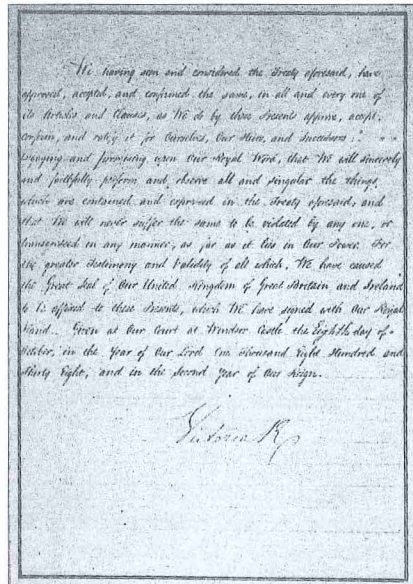
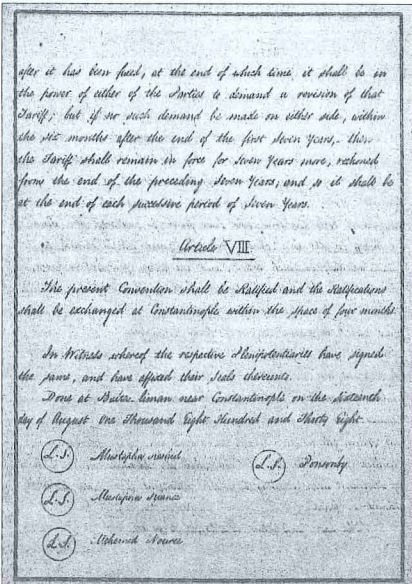
Muahedenin üç maddeden meydana gelen ikinci kısmının ilk maddesi ithal edilecek malların gümrükleriyle ilgili olup memleket dahiline götürüldüğü takdirde % 3'ten başka, ilâve olarak % 2 daha resim verileceği; ikinci maddede % 5'i ödenmiş malların memleket içinde başka hiçbir resim ödenmeksizin naklinin yapılabileceğine, hatta yeniden ihraç da

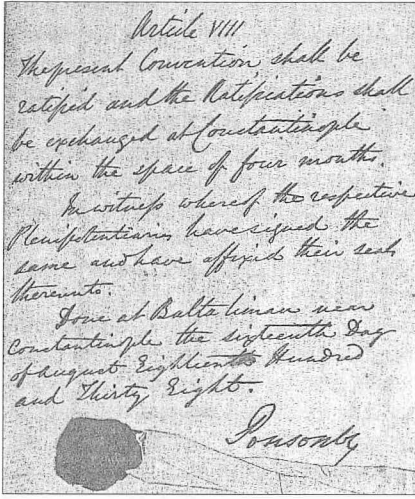
hi edilebileceğine işaret ediliyordu. Üçüncü maddede transit malların tâbi olacakları esaslara temas ile bunlar için sadece % 3 ödeneceği belirtiliyordu. İngilizler birinci kısmın üçüncü ve ikinci kısmın ikinci maddelerindeki ifadelerle -ki "oradaki her türlü ticaret" mânasına gelen İngilizce ifade muahedenin Türkçe'sinde yoktur- hem Osmanlı hem de ithal mallarının perakende ticaretini yapma hakkını kazanmış oluyorlardı. Bu da, Türk murahhaslarının, muahedenin ikinci kısmının birinci maddesine neden İngilizler'in bu muahedenin maddelerindeki açık ifadeleri dışında herhangi bir mâna gizlemediklerine dair bir fıkra koyduklarının işaretidir.

1839 Tarifesi. Muahedenin dördüncü maddesiyle esasları tesbit edilen ve yedinci maddesiyle yürürlükte kalacağı süre belirlenen tarifenin tanzimine kasım ayında başlanmış, Osmanlı murahhaslarının âmediyye ve reftiyye malları tarifelerini aynı zamanda yapmak istemelerine rağmen, İngiliz hariciyesinin âmediyye resimlerinin tarifesine esas olacak fiyatların tam olarak tesbiti için 1 Mart'tan itibaren hiç olmazsa altı aylık bir zaman geçmesi gerektiği hususunda murahhaslarına tâlimat göndermesi üzerine müzakereler bir süre kesilmiş, tekrar başladığında ise önce reftiyye resimleri bitirilmişti. Âmediyye resimleri esas olacak fiyatlar için Osmanlılar'ın başlangıçtan itibaren İstanbul çarşısı ve pazarındaki fiyatların esas alınması teklifi İngilizler'ce benimsenmemiş, onların teklifi olan % 10'luk indirim ise Osmanlılar kabul etmemişlerdi. Ancak Bâbiâli'nin tarife yapılmadan muahedenin tatbiki için gerekli emirleri göndermemesi ve muahedelerini İngilizler'den üç ay sonra yapan Fransızlar'ın tarifelerini tamamlamış olmaları dolayısıyla İngilizler de daha fazla gecikmeksizin, başlangıçta Osmanlılar'ca da kabul edilen son beş yıllık (1833-1838) fiyat ortalamasına üzerinden başlanıp da yarım bırakılan tarifeyi süratlendirerek 22 Nisan'da tamamlamışlardı.

Muahedenin tatbikine başlanabilmesi için ihraç limanları konusunda da anlaşmaya varılması gerekiyordu. Bâbiâli ancak belli limanlardan ihraç yapılabileceğini bildirmiş, bunun sayısını ise on yedi olarak tesbit ve özellikle Bursa ipeğinin sadece İstanbul'dan ihracında ısrar ettiğinden müzakereler epey uzamıştı. Ancak bu defa da İngiliz tarafı ağır basmış ve haziran sonunda elli dört liman üzerinde anlaşmaya varılmıştı.

Baltalimanı Muahedesi'nin Kraliçe Victoria tarafından imzalanan nüshası (BA, Muahedeler, nr. 199)

Baltalimanı Muahedesi'nin elçi Ponsonby tarafından imzalanan nüshası (BA, Muahedeler, nr. 199*)

Muahedenin Tatbiki. Muahedenin tatbikatına başlanmasıyla birlikte bazı konularda taraflar arasında anlaşmazlık ortaya çıkmıştı ki perakende ticaret bunların başında geliyordu. Ancak Osmanlı hükümetinin, muahedenin sadece İngilizce'sinde bulunan "oradaki her türlü ticaret" ibaresini ihtiva eden maddesini düzeltirmek için sarfettiği gayretler neticesiz kaldı. İngilizler önce Rus muahedesinin imzalanmasını beklediklerini bildirdiler, fakat Rus muahedesinden sonra da herhangi bir değişikliğe yanaşmadılar. Sonunda yabancıların da Osmanlı ülkesinde Osmanlı esnafı statüsünde faaliyet göstermeleri prensibi kabul edildi.

İngilizler'den sonra 25 Kasım 1838'de Fransızlar aynı şartları ihtiva eden bir ticaret muahedesini imzaladılar. Bunu 1839'da Hansa şehirleri (18 Mayıs), Sardunya (2 Eylül); 1840'ta İsveç, Norveç (31 Ocak), İspanya (2 Mart), Hollanda (14 Mart), Belçika (30 Nisan), Zollverein hükümetleri (22 Ekim); 1841'de Danimarka (1 Mayıs) ve 1843'te Portekiz (20 Mart) takip etti. Osmanlı Devleti, ilki 1838'de yapılan Baltalimanı muahedelerinin şartlarını ancak 30 Nisan 1846'da yapılan Rus muahedesinde kısmen hafifletebildi. Bu muahede ile Rus tüccarının Osmanlı topraklarında esnaflık yapması yasaklandığı gibi içki, tütün, tuz ve barut gibi maddelerin ticaretine de yasak ve kısıtlamalar getirildi. Bu şartlar 1861'e kadar sadece Rus muahedesinde kaldı ve ancak Kanlıca ticaret muahedeleriyle kısmen hafifletilebildi.

BİBLİYOGRAFYA :

Arşiv Belgeleri: BA, *Hatt-ı Humâyun tasnifi II. Mahmud devri belgeleri* (bk. M. Kütükoğlu, *Osmanlı-İngiliz İktisâdî Münâsebeleri* dipnotları); BA, *Mühimme Defterleri*, nr. 251, s. 48-49, 192; nr. 253, s. 42-43, 55-56, 111, 115-116, 183, 187; nr. 254, s. 61, 94, 100; BA, MD, *Mesâil-i Mühimme-i İngiltere*, nr. 805, 806; BA, *Muâhede Orijinaleri*, nr. 199, 200; BA, *Düvel-i Ecnebiyye, İngilterelü Defteri*, nr. 39/5; BA, *Nâme-i Hümâyün Defteri*, nr. XI; BA, *Hariciye Arşivi Tercüme Odası Evrakı*, kutu 811; Public Record Office (İngiliz Devlet Arşivi), Foreign Office 78 (Turkey), 278, 298, 328, 330, 332, 349-A, 350, 352, 354, 355, 356, 362.

Yayımlanmış Arşiv Belgeleri ve Muâhedât Mecmuaları: H. L. Bulwer, *Commercial Treaty of 1838*, London 1843; Ch. de Martens — F. de Cussy, *Recueil manuel et pratique de traités, conventions et autres actes diplomatiques*, Leipzig 1849, V, tür.yer.; *Muâhedât Mecmuası*, İstanbul 1294, I, İngiliz muahedesini, s. 272-277, diğer devletlerle olanlar, tür.yer.; J. C. Hurewitz, *Diplomacy in the Near and Middle East I: A Documentary Record 1535-1914*, Princeton 1956, s. 110-111 (Muahedenin sadece esas kısmı).

Kaynak Eserler ve İncelemeler: H. L. Bulwer, *Life of Palmerston*, London 1870, II, 259; Lutfi. *Târih*, V, 112, 274; Cevdet, *Tezâkir*, I, 7; IV, 221-222; V. J. Puryear, *International Economics and Diplomacy in the Near East*, California 1935, s. 107-145; F. E. Bailey, *British Policy and the Turkish Reform Movement*, Cambridge 1942, s. 72-73; Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı-İngiliz İktisâdî Münâsebeleri I: 1580-1838*, Ankara 1974, s. 92 vd.; a.e. II: *1838-1850* (1976), s. 22 vd.; a.mlf., "Balta Limanı Ticaret Muâhedeleri ve Tatbikatı", *I. Milletler Arası Türkoloji Kongresi* (Tebliğler), İstanbul 1979, I, 200-206; a.mlf., "1838 Osmanlı-İngiliz Ticaret Muâhedesi", *Türk-İngiliz İlişkileri 1583-1984*, Ankara 1985, s. 53-59; a.mlf., "Tanzimat Devri Osmanlı-İngiliz Gümrük Tarifeleri", *TED*, sy. 4-5 (1974), s. 335-393; a.mlf., "1826 Düzenlemesinden Sonra İzmir İhtisab Nezâreti", a.e., sy. 13 (1987), s. 481-520; Yusuf Kemal Tengirşenk, "Tanzimat Devrinde Osmanlı Devletinin Hâricî Ticaret Siyâseti", *Tanzimat I*, İstanbul 1940, s. 289-320; Ahmet Yücekök, "Emperyalizm Yörüngesinde Osmanlı İmparatorluğu-1838 Ticaret Sözleşmeleri", *SBFD*, XXIII/1 (1968), s. 381-425; Orhan Koloğlu, "1838 Osmanlı-İngiliz Ticaret Anlaşması ve Mısır Tehdidi", *TT*, sy. 60 (1988), s. 26-37; Şevket Pamuk, "150. Yılında Balta Limanı Ticaret Anlaşması", a.e., s. 38-41.

MÜBAHAT S. KÜTÜKOĞLU

BALTALIMANI SAHİLSARAYI

**Mustafa Reşid Paşa'nın
1860-1870 yılları arasında
Baltalimanı'nda yaptırdığı
kâgir saray.**

XIX. yüzyılın ilk yarısında Boğaz'ın önemli mesire yerlerinden biri olan Baltalimanı kıyısında da birçok kasır ve sahilсаруlar bulunmaktaydı. Mustafa Re-

şid Paşa buradaki ahşap yalısının yanında mimar Sarkis Balyan'a, ayrıca haremlik ve selâmlık bölümlerinden oluşan Baltalimanı ya da Büyük Reşid Paşa Sahilsarayı olarak tanınan bugünkü kâgir binayı yaptırmıştır. Mustafa Reşid Paşa zamanında İngiltere, Belçika, Fransa ve Rusya ile imzalanan 16 Ağustos 1838, 25 Kasım 1838, 3 Ağustos 1839, 30 Nisan 1840, 30 Nisan 1846 ve 1 Mayıs 1849 tarihli siyasî ve ticarî antlaşmalar bu ilk yalıda imzalandığından "Baltalimanı antlaşmaları" olarak tarihe geçmişlerdir. Mustafa Reşid Paşa'nın oğlu Ali Galib Paşa ile Abdülmeccid'in kızı Fatma Sultan'ın evlenmeleri üzerine Baltalimanı Sahilsarayı hazine tarafından 250.000 altına satın alınarak yeni evlilere tahsis edilmiştir. Bu dönemde eski saray hizmetkârlar dairesi olarak kullanılmış ve saraya bir yolla bağlanmıştır. Kırım Savaşı sırasında Fransız İmparatoru III. Napolyon ile İmparatoriçe Öjeni'nin İstanbul'u ziyaret etmek istemeleri üzerine misafirleri ağırlamak için Baltalimanı Sahilsarayı seçilmiş ve çevresinde birçok yeni köşk yaptırılarak saray ve çevresi özel olarak düzenlenmiştir.

Fatma Sultan'ın ölümünden (1882) sonra Tarlabası Sarayı'nda oturmakta olan kız kardeşi Mediha Sultan, II. Abdülhamid'den Baltalimanı Sahilsarayı'nın kendine tahsis edilmesini istemiştir. 1887'de saray Mediha Sultan'a verilmiş ve 1922 tarihine kadar onun mülkiyetinde kalmıştır. Ferid Paşa'nın Mediha Sultan'la evlenmesinden sonra sahilсаруyın yanına bir harem bölümü yaptırılmış ve bu bölüm Paşa Dairesi olarak adlandırılmıştır. Bu dönemde yapıyla ilgili önemli olaylardan biri de siyasî sebeplerle Mısır Hidivi Yusuf Kâmil Paşa'dan ayrılan Zeynep Hanım'ın paşa ile tekrar evlenmesi sırasında nikâhlarının Baltalimanı'nda kıyılarak evli çiftlerin bir süre sarayda misafir edilmeleridir. Cumhuriyet'in ilânından sonra bir müddet terkedilmiş olarak kalan saray bir süre Balıkçılık Enstitüsü'ne tahsis edilmiş ve bu sırada yapı önemli değişikliklere uğramıştır. Günümüzde ise kemik ve mafsal veremi hastahanesi olarak kullanılmaktadır. Paşa Dairesi İstanbul Üniversitesi Hidrobiyoloji Enstitüsü'ne verilmiştir. Sahilsarayın değerli eşyası, yağlı boya tabloları, Damad Ferid Paşa'ya ait zengin kütüphane 1925 yılında müzayedeyle satılmıştır.